

Agnieszka Izdebska

Rewiktymizacja w życiu polskich kobiet z doświadczeniem wykorzystania seksualnego w dzieciństwie

Dziecko Krzywdzone : teoria, badania, praktyka 15/2, 9-31

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Rewiktymizacja w życiu polskich kobiet z doświadczeniem wykorzystania seksualnego w dzieciństwie*

Agnieszka Izdebska

Instytut Psychologii Uniwersytetu
im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

W artykule przedstawiono badania poświęcone problemowi istnienia oraz charakteru związku między doświadczeniem wykorzystania seksualnego w dzieciństwie a doświadczeniem przemocy seksualnej w dorosłości. Badania przeprowadzono w grupie 1363 dorosłych Polek. Do pomiaru doświadczeń wiktymizacji seksualnej zastosowano Kwestionariusz doświadczeń dziecka wykorzystanego seksualnie (KDDWS) oraz Kwestionariusz niechcianych doświadczeń seksualnych w dorosłości (KNDS).

Wyniki przeprowadzonych badań potwierdziły, że wystąpienie wykorzystania seksualnego w dzieciństwie wiąże się z większą szansą wystąpienia przemocy seksualnej w dorosłości oraz że większe natężenie surowości wykorzystania seksualnego w dzieciństwie wiąże się z większym natężeniem surowości rewiktymizacji. Zrealizowane badania nie wykazały natomiast, by większe natężenie surowości wykorzystania seksualnego w dzieciństwie zwiększało szansę wystąpienia rewiktymizacji w dorosłości.

SŁOWA KLUCZOWE:

WYKORZYSTANIE SEKSUALNE DZIECKA, PRZEMOC SEKSUALNA, REWIKTYMIZACJA

* Projekt został sfinansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji numer DEC- 3535/B/H03/2011/40.

Wstęp

Wykorzystanie seksualne dziecka jest zagadnieniem szeroko opisywanym i analizowanym w różnych obszarach życia społecznego: w nauce, wymiarze sprawiedliwości i mediach. Między innymi prowadzone są badania dotyczące możliwych następstw tej formy przemocy. Ich wyniki wskazują na ogromną złożoność tego zagadnienia, niemniej możliwe jest wyodrębnienie konsekwencji pojawiających się stosunkowo często. Do takich należy rewiktymizacja (Arata, 2002; Classen, Palesh, Aggarwal, 2005; Lau, Kristensen, 2010; Messman, Long, 1996; Muehlenhard, Highby, Lee, Bryan, Dodrill, 1998; Peleikis, Mykletun, Dahl, 2004; Roodman, Clum, 2001). Zgodnie z wynikami metaanalizy następstw wykorzystania seksualnego w dzieciństwie przeprowadzonej przez Neumann i Houskamp (1996) rewiktymizacja – rozumiana jako kolejne doświadczenia przemocy seksualnej – uzyskała najwyższą średnią wielkość efektu (0,67) spośród wszystkich badanych zmiennych.

Samo pojęcie rewiktymizacji jest odmiennie definiowane w różnych badaniach. Różnorodność tę można opisać w postaci spektrum rozpoczynającego się definicjami o najszerszym zakresie, a kończącego się bardzo wąskim ujęciem zjawiska.

W najszerszym ujęciu każda z konsekwencji wykorzystania seksualnego może być traktowana jako forma rewiktymizacji, co rozumie się jako powtarzanie elementów doznanego urazu (informacja ustna, Beisert, 2011). Aby mówić o wystąpieniu rewiktymizacji, konieczne byłoby odnotowanie doświadczenia wykorzystania seksualnego w dzieciństwie oraz jakiegokolwiek jego konsekwencji. Zawężenie definicji rewiktymizacji prowadzi do ograniczenia zakresu rodzajów konsekwencji do polegających na doświadczeniu różnego typu urazów czy krzywd. Niektórzy badacze włączają w to również takie zdarzenia, jak bycie poszkodowanym w wypadku komunikacyjnym, zachowania w stosunku do innych osób prowokującego agresję w swoją stronę czy zachowania autoadestruktywne (por. Briere, Runtz, 1986; Briere, Zaidi, 1989; Messman, Long, 1996).

W ujęciu najwęższym – zarazem najpopularniejszym – badacze ograniczają się do analizy zjawiska wyłącznie ze sfery seksualnej. Zgodnie z należącymi do tej grupy definicjami, aby mówić o rewiktymizacji konieczne jest wystąpienie co najmniej jednego doświadczenia nadużycia seksualnego w dzieciństwie oraz co najmniej jednego doświadczenia nadużycia seksualnego w dorosłości (por. Wyatt, Gutherie, Notgrass, 1992). Ujęcie powyższe służy za podstawę badań prezentowanych w niniejszym artykule. Precyzuje, jaki typ doświadczeń należy brać pod uwagę, oraz wskazuje okresy życia, w których miałyby one wystąpić. Stosunkowa popularność tego ujęcia

w dotychczasowych badaniach umożliwia ponadto porównanie z nimi wyników własnych analiz.

W porównaniu z wykorzystaniem seksualnym w dzieciństwie danych na temat skali zjawiska rewiktymizacji jest zdecydowanie mniej. Głównym powodem jest ograniczenie typów oraz liczby źródeł, z których one pochodzą. Ani statystyki policyjne, ani sądowe nie umożliwiają pozyskania takich danych. Zgłoszenia przemocy seksualnej przez osoby wykorzystane w dzieciństwie nie są przez organy ścigania odnotowywane osobno od zgłoszeń osób bez tego typu wcześniejszych doświadczeń. Ocena skali rewiktymizacji jest tym samym możliwa praktycznie wyłącznie na podstawie wyników projektów badawczych.

Jako jedna z pierwszych takiej oceny – w ramach badań naukowych – dokonała Russell (1986). Zgodnie z wynikami jej badań kobiety, będące ofiarami kazirodztwa, zdecydowanie częściej, niż kobiety, które nie były w dzieciństwie wykorzystywane (65% vs 36%), doznawały gwałtu lub prób gwałtu w wieku powyżej 14 lat i okazały się być prawie trzykrotnie częściej gwałcone w związkach małżeńskich. Badania Russell zapoczątkowały kolejne analizy poświęcone zjawisku rewiktymizacji. Dotyczyły one zarówno jego skali, jak i zakresu sytuacji, w których może się ono ujawniać. Wyniki wskazują m.in., że rewiktymizacja odnotowywana jest zarówno w kontekście sytuacji interpersonalnych z osobami nieznanymi, w obrębie tworzonych relacji partnerskich, jak i w okolicznościach poddawania się leczeniu, w tym w ramach uczestnictwa w psychoterapii (Armsworth, 1990; Fromuth, Burkhart, 1992; Kluff, 1989; Nielsen, 1989; Russell, 1986; Swahnberg, Wijma, Wingren, Hilden, 2004).

Niezależnie od indywidualnych projektów badawczych określających skalę i zakres rewiktymizacji, przeprowadzono także kilka przeglądów badań oraz metaanaliz związanych z tym tematem (Arata, 2002; Classen i in., 2005, Messman, Long, 1996; Muehlenhard i in., 1998; Roodman, Clum, 2001). Uzyskane dzięki nim wyniki potwierdzają istnienie rewiktymizacji (wskazują na to uzyskiwane w metaanalizach ogólne wielkości efektu związku przemocy seksualnej w dzieciństwie i dorosłości) oraz obrazują zależność diagnozowanej skali tego zjawiska od wielu czynników. Należą do nich np.: zakres przyjętych w badaniach definicji (największe efekty wielkości stwierdzono w badaniach przyjmujących węższe definicje zjawiska), typ badanej populacji (istotny okazał się m.in. wiek osób biorących udział w badaniu – im były starsze, tym uzyskiwano wyższe wskaźniki rewiktymizacji), a także cechy wykorzystania seksualnego doświadczonego w dzieciństwie, traktowane często jako wskaźniki jego surowości (Classen i in., 2005, Gidycz, Hanson, Layman, 1995). Przegląd badań podejmujących znaczenie tych zmiennych oraz ich wyniki przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Cechy doświadczenia przemocy seksualnej w dzieciństwie modyfikujące skalę rewiktymizacji

Badane czynniki	Wyniki badań	Źródło
Typ kontaktu seksualnego	Im większa inwazyjność, tym większa skala rewiktymizacji.	Arata (2000); Fergusson, Horwood, Lynskey (1997); Fleming, Mullen, Sibthroe, Bammer (1999); Gidycz i in. (1995); Humphrey, White (2000); Koverola, Proulx, Battle, Hanna (1996); Mayall, Gold (1995); Nelson i in. (2002).
Relacja ze sprawcą	Wykorzystanie kazirodcze najbardziej zwiększa ryzyko rewiktymizacji.	Kessler, Bieschke (1999).
	Wykorzystanie przez rówieśników nie wiązało się z większą skalą rewiktymizacji.	Maker, Kemmelmeier, Peterson (2001).
Czas wykorzystania	Im dłużej trwało wykorzystanie, tym większa skala rewiktymizacji.	Arata (2000).
Użycie siły podczas zdarzenia	Użycie siły przez sprawcę wiązało się z większą skalą rewiktymizacji.	Collins (1998); Koverola i in. (1996); West, Williams, Siegel (2000).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Classen i in. (2005).

Pytanie badawcze oraz analizowane zmienne

Analiza przedstawionych badań i ich wyników stała się podstawą podjęcia własnej analizy zjawiska rewiktymizacji seksualnej. Sformułowano pytanie badawcze dotyczące istnienia oraz charakteru związku między doświadczeniem wykorzystania seksualnego w dzieciństwie a doświadczeniem przemocy seksualnej w dorosłości w populacji polskich kobiet. Doświadczenie wykorzystania seksualnego w dzieciństwie zdefiniowano jako bycie zaangażowanym do okresu dojrzewania przez osobę dorosłą (powyżej 18 r.ż.) w jakąkolwiek aktywność seksualną, tj. włączając w to formy bezdotykowe. Doświadczenie przemocy seksualnej w dorosłości – jako bycie zaangażowanym w dorosłości (powyżej 18 r.ż.) wbrew woli w jakąkolwiek aktywność seksualną, tj. włączając w to formy bezdotykowe. W sytuacji, gdy osoby badane zgłaszały doświadczenie wykorzystania seksualnego w dzieciństwie lub przemocy seksualnej w dorosłości,

oceniano także surowość tych doświadczeń. Zmienna ta została wyróżniona na podstawie założenia, że nadużycia seksualne mają niejednorodny charakter i dotyczy ona poziomu ich traumatogenności (tj. obejmuje ich cechy, co do których stwierdzono dodatni związek z siłą negatywnych konsekwencji: liczby epizodów, sprawców, inwazyjność rozumianą jako „poziomu angażowania osoby [ciała] ofiary przez sprawcę w trakcie aktywności seksualnej” (Beisert, 2012, s. 328), a także bliskość relacji ze sprawcą).

Przeprowadzone badania są pierwszymi obejmującymi stosunkowo dużą populację polskich kobiet, w których równocześnie ocena skali zjawiska uzupełniono o analizę jego cech.

Osoby badane i metoda badań własnych

Wyniki i analizy zaprezentowane w niniejszym artykule stanowią część projektu badawczego realizowanego w ramach grantu nr 3535/B/H03/2011/40 pt. „Poziom organizacji osobowości a rewiktymizacja dorosłych ofiar wykorzystania seksualnego w dzieciństwie” przyznanego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Całość wyników zawarto w dysertacji doktorskiej przygotowanej w Instytucie Psychologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu pod kierunkiem prof. dr hab. Marii Beisert (Izdebska, 2016).

Badanie realizowano od marca 2013 do marca 2014 r. Miało charakter anonimowy i objęło ochotników, z którymi badaczy nie łączył związek zależności. Osoby badane rekrutowano dwiema drogami:

1. W ramach bezpośredniego kontaktu wśród wyrażających na to zgodę studentek V roku studiów stacjonarnych, niestacjonarnych i podyplomowych UAM oraz Wydziału Zamiejscowego Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej (SWPS) w Poznaniu. Badania miały charakter grupowy.
2. Za pośrednictwem internetu. Skonstruowane zostały komputerowe wersje zastosowanych w ramach kontaktu bezpośredniego metod badawczych. Informacja o badaniu przekazywana była za pośrednictwem ulotek i plakatów oraz założonej w tym celu strony projektu w portalu społecznościowym Facebook. W rozpowszechnieniu informacji na temat badań autorkę wsparły także m.in. Fundacja Feminoteka oraz czasopismo *Charaktery*.

Do udziału w badaniu zaproszono kobiety, które ukończyły 23 r.ż. Wyznaczenie takiej dolnej granicy wiekowej wiązało się z założeniem, że do wystąpienia

ewentualnej rewiktymizacji konieczne jest upłynięcie pewnego czasu (przyjęto 5 lat), by mogła mieć miejsce.

W badaniu wzięło udział 1363 kobiet, z czego 1295 wypełniło metody badawcze w sposób wystarczająco kompletny i rzetelny do dalszych analiz. Wśród tych osób 638 (49%) wypełniło metody badawcze podczas zajęć dydaktycznych, a 657 (51%) drogą internetową.

Osoby badane były w wieku 23–59 lat. Średnia wieku wynosiła 27,9 roku. Większość badanych (85,2%) miała wykształcenie wyższe, mieszkała w mieście pow. 500 tysięcy mieszkańców (45,6%) oraz podczas badania była w nieformalnym związku partnerskim (49,7%). Spośród 1295 osób objętych badaniem 34,8% zgłosiło doświadczenie jakiejś formy wykorzystania seksualnego w dzieciństwie oraz 72,1% przemocy seksualnej w dorosłości.

W celu pomiaru wyróżnionych zmiennych zastosowano następujące narzędzia badawcze:

- *Kwestionariusz doświadczeń dziecka wykorzystanego seksualnie (KDDWS)*. Zastosowane narzędzie jest modyfikacją narzędzia opracowanego przez Beisert (2012), skonstruowanego na podstawie piśmiennictwa dotyczącego wykorzystania seksualnego dziecka. Metoda służy do oceny wspomnień dotyczących wystąpienia wykorzystania seksualnego w dzieciństwie (do około 11–12 r.ż.) ze strony dorosłego (powyżej 18 r.ż.), a jeśli osoba badana doświadczenia takie zgłasza – do oceny jego cech (zarówno ogólnego poziomu surowości, jak i cech wchodzących w skład tego wskaźnika). Metoda ma postać tabeli z ujętymi w niej 16 pozycjami stanowiącymi opisy sytuacji czynności seksualnych, uporządkowanymi zgodnie ze wzrostem poziomu inwazyjności. Zadaniem osoby badanej jest określenie, czy i ile razy wymienione sytuacje miały miejsce w jej życiu, a jeśli tak, to kto był ich sprawcą oraz jakiego rodzaju działania podejmował, że do zdarzenia doszło.
- *Kwestionariusz niechcianych doświadczeń seksualnych w dorosłości (KNDS)*. Narzędzie stanowiące – formalnie i merytorycznie – odpowiednik KDDWS służący do oceny wspomnień wystąpienia przemocy seksualnej w dorosłości (po 18 r.ż.), a jeśli osoba badana doświadczenia takie zgłasza – do oceny jego cech. Kolejne pozycje KNDS odpowiadają pozycjom z KDDWS. Odpowiednio – dla doświadczeń okresu dorosłości – przeformułowana została instrukcja wypełniania kwestionariusza, tj. osoby badane są proszone o wskazanie doświadczeń, które miały miejsce w ich życiu po 18 r.ż. wbrew ich woli. Analogicznie jak w przypadku KDDWS, zadaniem osoby badanej jest określenie, czy i ile razy wymienione sytuacje miały miejsce w jej życiu, a jeśli tak, to kto był ich sprawcą oraz jakiego rodzaju działania podejmował, że do zdarzenia doszło. U podstaw zastosowania

narzędzia stanowiącego modyfikację KDDWS, pozwalającą na jego użycie dla okresu dorosłości, leżała potrzeba zapewnienia możliwości porównywania badanych doświadczeń z dorosłości z tymi z okresu dzieciństwa.

Sformułowano następujące hipotezy badawcze:

Istnieje statystycznie istotny związek między doświadczeniem wykorzystania seksualnego w dzieciństwie a doświadczeniem przemocy seksualnej w dorosłości i polega on na tym, że:

1. wystąpienie wykorzystania seksualnego w dzieciństwie wiąże się w sposób istotny statystycznie z większym prawdopodobieństwem wystąpienia przemocy seksualnej w dorosłości,
2. większe natężenie surowości wykorzystania seksualnego w dzieciństwie wiąże się w sposób istotny statystycznie z większym prawdopodobieństwem wystąpienia rewiktymizacji,
3. większe natężenie surowości wykorzystania seksualnego w dzieciństwie wiąże się w sposób istotny statystycznie z większym natężeniem surowości rewiktymizacji.

Analizy statystyczne

W badaniu użyto procedur statystycznych dopasowanych do treści hipotez, analizowanych zmiennych, liczebności próby oraz poziomu pomiaru zmiennych: korelacje r -Pearsona, testy niezależności rozkładów χ^2 -kwadrat oraz analiza regresji logistycznej metodą wprowadzania. Za właściwy do testowania hipotez uznano poziom istotności $\alpha = 0,05$. Analizy statystyczne wykonano z użyciem pakietu statystycznego SPSS 22.0.

Za każdym razem w analizach kontrolowano ponadto wpływ zmiennej wieku osób badanych. Wyróżnienie i uwzględnienie tej zmiennej oparte jest na założeniu, że w przypadku osób starszych możliwe było zaistnienie większej liczby sytuacji, w których mogły one doświadczyć przemocy seksualnej.

Wyniki

Pierwsza spośród sformułowanych hipotez dotyczy twierdzenia o istnieniu statystycznie istotnego związku między wystąpieniem doświadczenia wykorzystania seksualnego w dzieciństwie a prawdopodobieństwem wystąpienia przemocy seksualnej w dorosłości. Weryfikacja tej hipotezy została dokonana trzykrotnie, w odniesieniu do stopniowo zawężanych definicji wykorzystania seksualnego oraz przemocy

seksualnej. Jako pierwsze sprawdzono, czy istnieje związek między doświadczeniem wykorzystania seksualnego w dzieciństwie a doświadczeniem przemocy seksualnej w dorosłości, gdzie wymienione doświadczenia obejmują zarówno czynności polegające na kontakcie fizycznym (w tym z udziałem penetracji), jak i formy bezdotykowe. Następnie, w celu pogłębienia eksploracji zależności między analizowanymi zmiennymi, sprawdzono, czy ta zależność występuje także przy zawężeniu definicji określanych przez nie zjawisk: 1) wyłącznie do doświadczeń w formie kontaktu fizycznego, a następnie 2) wyłącznie do doświadczeń penetracji (oralnej, analnej lub genitalnej). Tak wąskie definicje odbiegają od sposobu rozumienia analizowanych zjawisk przyjmowanego przez autorkę, jednak posłużenie się nimi miało umożliwić weryfikację wyników wcześniejszych badań, zgodnie z którymi zawężanie definicji prowadzi do wyższych wskaźników skali rewiktylizacji.

W celu weryfikacji postawionej hipotezy przeprowadzono test niezależności dwóch zmiennych: wystąpienia doświadczenia wykorzystania seksualnego w dzieciństwie oraz wystąpienia doświadczenia przemocy seksualnej w dorosłości – χ^2 , a następnie – w celu kontroli wpływu zmiennej wieku badanych – dwuczynnikową analizę regresji logistycznej metodą wprowadzania. Wyniki przeprowadzonych obliczeń zawierają tabele 2 i 3.

Tabela 2. Związek wystąpienia wykorzystania seksualnego w dzieciństwie (WSD) z wystąpieniem przemocy seksualnej (PS) w dorosłości (N = 983)

		PS tak	PS nie	Ogółem
WSD tak	Liczebność	329	68	397
	% PS	46,4%	24,8%	40,4%
	% WSD	82,9%	17,1%	100,0%
WSD nie	Liczebność	380	206	586
	% PS	53,6%	75,2%	59,6%
	% WSD	64,8%	35,2%	100,0%
Ogółem	Liczebność	709	274	983
	% PS	100,0%	100,0%	100,0%
	% WSD	72,1%	29,9%	100,0%
χ^2	38,247; p <0,001;	OR (95% CI) = 2,623 (1,921; 3,581)		

Źródło: badania własne.

Tabela 3. Związek wystąpienia wykorzystania seksualnego w dzieciństwie (WSD) z wystąpieniem przemocy seksualnej w dorosłości (N = 983) – wyniki skorygowane

Predyktory	B (SE)	Wald χ^2	Istotność	AOR* (95% CI)
WSD	0,857 (0,163)	27,764	<0,001	2,356 (1,713; 3,241)
Wiek	0,043 (0,015)	8,603	0,003	1,043 (1,014; 1,074)
Statystyki modelu	$\chi^2(8)$ (Hosmer i Lemeshow) = 5,017, $p = 756$; $\chi^2(2) = 49,357$, $p < 0,001$; pseudo R^2 (Nagelkerke) = 0,071.			
*AOR – skorygowany iloraz szans (<i>adjusted odds ratio</i>)				

Źródło: badania własne.

Zaprezentowane w tabeli 2 wyniki wskazują na istnienie dodatniego istotnego statystycznie związku między wystąpieniem wykorzystania seksualnego w dzieciństwie i przemocy seksualnej w dorosłości. Ponadto z danych przedstawionych w tabeli 3 można wnioskować, że również po uwzględnieniu wieku badanych związek ten pozostaje dodatni oraz istotny statystycznie. Wartość skorygowanego ilorazu szans (AOR) wskazuje, że w przypadku osób, które w dzieciństwie doświadczyły wykorzystania seksualnego, szansa doznania przemocy seksualnej w dorosłości jest 2,36 razy większa niż u osób bez doświadczenia wykorzystania seksualnego w dzieciństwie.

Odnosząc się do charakterystyki doświadczeń rewiktylizacji w badanej grupie, na podstawie uzyskanych wyników, można stwierdzić, że są to przede wszystkim doświadczenia obejmujące kontakt fizyczny, lecz bez penetracji (waginalnej, oralnej oraz analnej; 40,7%), przede wszystkim ze strony mężczyzn (94,8%) oraz osób nieznanymi badanym kobietom (81,8%). Dane odnoszące się do charakterystyki doświadczeń rewiktylizacji zawiera tabela 4.

Tabela 4. Charakterystyka doświadczeń rewiktylizacji w grupie badanych kobiet (n = 329)

Cechy rewiktylizacji	Częstość (%)*
Inwazyjność (kategoria)	
Forma bezdotykowa	88 (26,7)
Kontakt fizyczny bez penetracji	134 (40,7)
Penetracja	107 (32,5)
Płeć sprawcy	
Wyłącznie kobieta	1 (0,3)
Wyłącznie mężczyzna	312 (94,8)
Kobieta oraz mężczyzna	16 (4,9)
Relacja ze sprawcą	
Osoba nieznaną	269 (81,8)
Dalsza rodzina lub osoba znana	145 (44,1)
Bliska rodzina	43 (13,1)
* Procenty nie sumują się, gdyż uwzględniono możliwość wystąpienia doświadczeń należących do różnych kategorii.	

Źródło: badania własne.

Występowanie zależności między analizowanymi zmiennymi zostało następnie zweryfikowane po zawężeniu ich definicji do doświadczeń w formie kontaktu fizycznego oraz kolejno do doświadczeń w formie penetracji. Wyniki przeprowadzonych obliczeń zawierają tabele 5–8.

Tabela 5. Związek wystąpienia wykorzystania seksualnego w dzieciństwie (WSD) z wystąpieniem przemocy seksualnej w dorosłości (N = 983) – doświadczenia w formie kontaktu fizycznego

		PS tak	PS nie	Ogółem
WSD tak	Liczebność	151	84	235
	% PS	33,5%	15,8%	23,9%
	% WSD	64,3%	35,7%	100,0%
WSD nie	Liczebność	300	448	748
	% PS	66,5%	84,2%	76,1%
	% WSD	40,1%	59,9%	100,0%
Ogółem	Liczebność	451	532	983
	% PS	100,0%	100,0%	100,0%
	% WSD	45,9%	54,1%	100,0%
χ^2	41,996; $p < 0,001$;	OR (95% CI) = 2,684 (1,980; 3,639)		

Źródło: badania własne.

Tabela 6. Związek wystąpienia wykorzystania seksualnego w dzieciństwie (WSD) z wystąpieniem przemocy seksualnej w dorosłości (N = 983) – doświadczenia w formie kontaktu fizycznego, wyniki skorygowane

Predyktory	B (SE)	Wald χ	Istotność	AOR* (95% CI)
WSD	0,868 (0,159)	29,981	<0,001	2,383 (1,746; 3,252)
Wiek	0,050 (0,012)	18,548	<0,001	1,051 (1,028; 1,076)
Statystyki modelu	$\chi^2(7)$ (Hosmer i Lemeshow) = 9,283, $p = 233$; $\chi^2(2) = 61,685$, $p < 0,001$; pseudo R^2 (Nagelkerke) = 0,081.			
*AOR – skorygowany iloraz szans (<i>adjusted odds ratio</i>)				

Źródło: badania własne.

Tabela 7. Związek wystąpienia wykorzystania seksualnego w dzieciństwie (WSD) z wystąpieniem przemocy seksualnej w dorosłości (N = 983) – doświadczenia w formie penetracji

		PS tak	PS nie	Ogółem
WSD tak	Liczebność	27	30	57
	% PS	13,0%	3,9%	5,8%
	% WSD	47,4%	52,6%	100,0%
WSD nie	Liczebność	181	745	926
	% PS	87,0%	96,1%	94,2%
	% WSD	19,5%	80,5%	100,00%
Ogółem	Liczebność	208	775	983
	% PS	100,0%	100,0%	100,0%
	% WSD	21,2%	78,8%	100,0%
χ^2	24,914; $p < 0,001$;	OR (95% CI) = 3,704 (2,149; 6,387)		

Źródło: badania własne.

Tabela 8. Związek wystąpienia wykorzystania seksualnego w dzieciństwie (WSD) z wystąpieniem przemocy seksualnej w dorosłości (N = 983) – doświadczenia w formie penetracji, wyniki skorygowane

Predyktory	B (SE)	Wald χ^2	Istotność	AOR* (95% CI)
WSD	1,182 (0,283)	17,426	<0,001	3,262 (1,872; 5,683)
Wiek	0,038 (0,012)	9,796	0,002	1,039 (1,014; 1,064)
Statystyki modelu	$\chi^2(7)$ (Hosmer i Lemeshow) = 5,200, $p = 233$; $\chi^2(2) = 30,182$, $p < 0,001$; pseudo R^2 (Nagelkerke) = 0,047.			
*AOR – skorygowany iloraz szans (<i>adjusted odds ratio</i>)				

Źródło: badania własne.

Uzyskane wyniki wskazują, że również w przypadku zawężonych definicji analizowanych zmiennych – ponownie uwzględniając znaczenie wieku badanych – wystąpienie wykorzystania seksualnego w dzieciństwie pozostaje w sposób istotny statystycznie związane z wystąpieniem przemocy seksualnej w dorosłości. Zaprezentowane w tabelach 6 i 8 wyniki wskazują ponadto, że wskaźniki szansy wystąpienia przemocy seksualnej w dorosłości u osób wykorzystanych seksualnie w dzieciństwie wraz z zawężaniem przyjmowanych definicji przyjmują coraz wyższe wartości. W przypadku definicji obejmującej zachowania w formie fizycznego skorygowany iloraz szans (AOR) wyniósł bowiem 2,38, a w przypadku definicji obejmującej wyłącznie zachowania w formie penetracji AOR = 3,26.

Podejmowane w dalszej części analizy opierały się ponownie na wyjściowej definicji wykorzystania seksualnego oraz przemocy seksualnej, tj. obejmującej wszelkie typy aktywności seksualnej, włączając w to formy bezdotykowe.

Druga z hipotez była weryfikowana wyłącznie w grupie osób, które zgłosiły wykorzystanie seksualne w dzieciństwie. Dotyczyła twierdzenia o istnieniu statystycznie istotnego związku wystąpienia rewiktymizacji z surowością wykorzystania seksualnego w dzieciństwie. Spodziewano się, że większe natężenie surowości wykorzystania seksualnego w dzieciństwie będzie związane w sposób istotny statystycznie z większym prawdopodobieństwem doświadczenia rewiktymizacji w dorosłości.

W celu weryfikacji sformułowanej hipotezy zastosowano analizę regresji logistycznej ze zmienną surowości wykorzystania seksualnego w dzieciństwie jako predyktorem wystąpienia rewiktymizacji, a następnie – w celu kontroli jego wpływu – także wiekiem badanych jako drugim predyktorem. Wyniki obliczeń przedstawiono w tabeli 9.

Tabela 9. Związek surowości wykorzystania seksualnego w dzieciństwie (WSDsur) z wystąpieniem rewiktymizacji w dorosłości

Predyktory	B (SE)	Wald χ	Istotność	OR (95% CI)	AOR* (95% CI)
WSDsur	0,008 (0,006)	1,886	0,170	-	-
WSDsur*	0,008 (0,006)	1,664	0,197	-	-
Wiek	0,056 (0,025)	4,985	0,026	-	1,057 (1,007; 1,110)
Statystyki modelu*	$\chi^2(8)$ (Hosmer i Lemeshow) = 6,814, $p = 0,557$; $\chi^2(2) = 8,254$, $p = 0,016$; pseudo R^2 (Nagelkerke) = 0,035.				
* wynik skorygowany (skorygowany iloraz szans; <i>adjusted odds ratio</i>)					

Źródło: badania własne.

Wyniki zaprezentowane w tabeli 9 wskazują, że wzrost natężenia surowości wykorzystania seksualnego w dzieciństwie nie zwiększa w sposób istotny statystycznie prawdopodobieństwa wystąpienia rewiktylizacji. Hipoteza zakładająca istnienie powyższego związku nie została zatem potwierdzona.

Ostatnia z hipotez odnoszących się do pierwszego pytania badawczego była testowana wyłącznie w grupie osób rewiktylizowanych. Pozwoliło to na obliczenie wartości surowości zarówno wykorzystania seksualnego w dzieciństwie, jak i rewiktylizacji. Hipoteza dotyczyła bowiem twierdzenia o dodatnim istotnym statystycznie związku między surowością tych dwóch doświadczeń. W celu jej weryfikacji obliczone zostały współczynniki korelacji r -Pearsona między dwiema analizowanymi zmiennymi. Ponownie, w obliczeniach uwzględniono wpływ zmiennej wieku osób badanych. Wyniki obliczeń zawiera tabela 10.

Tabela 10. Związek między surowością wykorzystania seksualnego w dzieciństwie (WSD) a surowością rewiktylizacji (R)

	R surowość	Wielkość efektu r^2
WSD surowość	0,175*	0,031
Wyniki skorygowane (wiek badanych)		
WSD surowość	0,174*	0,030
* korelacja istotna statystycznie (jednostronnie) na poziomie 0,001		

Źródło: badania własne.

Uzyskane wyniki wskazują na istnienie dodatniej istotnej statystycznie zależności między surowością wykorzystania seksualnego w dzieciństwie oraz surowością rewiktylizacji.

Omówienie

Przeprowadzone badania pozwoliły na potwierdzenie dodatniego istotnego statystycznie związku między wystąpieniem wykorzystania seksualnego w dzieciństwie oraz przemocy seksualnej w dorosłości.

Wykonana analiza regresji, uwzględniająca wpływ wieku badanych, wykazała, że w przypadku osób, które w dzieciństwie doświadczyły wykorzystania seksualnego,

szansa doznania przemocy seksualnej w dorosłości jest ponad dwa razy większa, niż u osób, które jako dzieci nie były wykorzystane. Jest to wynik zgodny lub bliski uzyskanemu już wcześniej w licznych badaniach. Na podstawie ich wyników szacowano bowiem, że ta szansa jest dwa do trzech razy większa (m.in. Arata, 2000; Classen i in., 2005; Fleming i in., 1999; Messman, Long, 1996; Messman-Moore, Brown, 2004; Roodman, Clum, 2001; Van Burggen i in., 2006; Wyatt i in., 1992).

Na podstawie uzyskanych wyników można zatem wnioskować, że wśród osób wykorzystanych seksualnie w dzieciństwie istnieje spora – większa niż wśród osób niewykorzystanych – grupa tych, które doświadczyły także przemocy seksualnej w dorosłości. Osobom tym może być szczególnie trudno poradzić sobie z urazami z wczesnego okresu życia, uzyskać stan względnej równowagi psychicznej i prowadzić satysfakcjonujące życie. Kolejne doświadczenia wiktyimizacji seksualnej z dużym prawdopodobieństwem mogą się bowiem przyczyniać do reaktywacji wcześniejszych urazów i jednocześnie do ich wzmacniania. Osoby te wymagają zatem szczególnej uwagi ze strony klinicystów, uwzględniającej nie tylko wpływ poszczególnych doświadczeń przemocy, ale i ich kumulacji.

Uzyskane wyniki – w zakresie zawężonym do zjawiska rewiktyimizacji – wspierają stanowisko, że wykorzystanie seksualne w istotny sposób wiąże się z negatywnymi doświadczeniami w dorosłym życiu, niemniej wskazują, iż związek ten nie jest bezwzględny, tj. nie ujawnia się w przypadku wszystkich osób (por. Kendall-Tackett i in., 1993). U ponad 17% badanych (por. tab. 2) z doświadczeniem wykorzystania seksualnego w dzieciństwie rewiktyimizacja nie wystąpiła. Nie można co prawda wykluczyć, że przynajmniej u części z nich nie wystąpi ona jeszcze w przyszłości, niemniej wyniki przeprowadzonych badań wydają się uprawniać do sformułowania konkluzji o zróżnicowaniu badanej populacji w zakresie późniejszych doświadczeń przemocy seksualnej. Wyniki te wspierają tym samym stanowisko, zgodnie z którym doświadczenie wykorzystania seksualnego nie przesądza o dalszym przebiegu życia osób, których stało się udziałem.

Uwagę zwraca, że przy zawężeniu definicji zmiennych do doświadczeń w formie kontaktu fizycznego oraz kolejno do doświadczeń w formie penetracji analizowany związek nie tylko pozostaje istotny statystycznie, ale wskaźniki szansy wystąpienia przemocy seksualnej w dorosłości u osób wykorzystanych seksualnie w dzieciństwie przyjmują coraz wyższe wartości. Również i ten wynik pozostaje w zgodzie ze wskazywanymi wcześniej przez innych badaczy (por. Arata, 2002; Classen i in., 2005; Messman, Long, 1996; Muehlenhard i in., 1998; Roodman, Clum, 2001). Na przykład w badaniach zrealizowanych przez Mayall i Golda (1995) przyjęcie najszerzej definicji wykorzystania seksualnego w dzieciństwie oraz przemocy seksualnej

w dorosłości, tj. obejmującej bezdotykowe formy kontaktów seksualnych, nie doprowadziło do wykazania istotnych statystycznie związków między tymi zdarzeniami. Związki takie ujawniły się dopiero po przyjęciu definicji węższych, tj. ograniczonych do kontaktów dotykowych. Warto jednocześnie zaznaczyć, że średnia wieku osób badanych przez Mayall i Golda (1995) wynosiła niecałe 19 lat, co mogło znacząco wpłynąć na uzyskanie przez nich niższych wskaźników rewiktylizacji niż w badaniach stanowiących przedmiot niniejszej publikacji. Prezentowane wyniki wskazują bowiem, że nawet przy zastosowaniu definicji najszerzych, tj. obejmujących także doświadczenia bezdotykowe, rewiktylizacja ujawniła się.

Powyższe wyniki mogą stanowić kolejny argument na rzecz przypisywania wagi bezdotykowym formom przemocy seksualnej. Są już co prawda badania wskazujące, że wykorzystanie nie angażujące dotyku może nieść negatywne konsekwencje w życiu doświadczającej go osoby (przykładowo Benedek i Brown (1999) wskazują, że dzieci, które doświadczyły ekspozycji na materiały pornograficzne, przejawiają m.in. wyższy poziom erotyzacji niż ich rówieśnicy), niemniej w praktyce można nie rzadko zauważyć tendencje do oceniania ich jako obiektywnie mniej znaczących.

Uzyskane wyniki wskazują, że prawdopodobieństwo doświadczenia przemocy seksualnej w dorosłości wiąże się z samym zaistnieniem doświadczenia wykorzystania seksualnego w dzieciństwie, przy czym może nie wiązać się z tym, jak surowe ono było. Zgodnie z uzyskanymi wynikami związek wystąpienia rewiktylizacji z surowością wykorzystania seksualnego w dzieciństwie okazał się bowiem nieistotny statystycznie.

Dodatni istotny statystycznie związek między wykorzystaniem seksualnym w dzieciństwie a przemocą seksualną w dorosłości ujawnił się z kolei ponownie, gdy analizowana była surowość obydwu tych doświadczeń. Analogiczny wynik uzyskali już wcześniej Gidycz i in. (1995), przy czym badacze ci zawęzili rozumienie surowości wyłącznie do inwazyjności zdarzeń.

Uwzględnienie w badaniu rewiktylizacji surowości wykorzystania w dzieciństwie oraz przemocy seksualnej w dorosłości wykracza poza przyjmowane w większości badań traktowanie tych doświadczeń jako zmiennych dychotomicznych („wystąpienie zdarzenia” vs „brak wystąpienia zdarzenia”). Polega ono natomiast na ich analizie jako zmiennych ciągłych. Rozwiązanie to jest zdecydowanie rzadsze w piśmiennictwie, niemniej było już przyjmowane. Posłużył się nim np. Irwin (1999), badając różne formy rewiktylizacji w życiu kobiet.

Odnosząc się do wyniku wskazującego na powiązanie między surowością wykorzystania seksualnego w dzieciństwie a surowością przemocy seksualnej w dorosłości, należy zwrócić uwagę, że wielkość efektu tego związku okazała się niska. Wynik

ten można uznać za spójny ze wskazanym wcześniej brakiem ujawnienia się w opisywanym badaniu związku między surowością wykorzystania seksualnego w dzieciństwie a wystąpieniem przemocy seksualnej w dorosłości. Obydwa te rezultaty mogą sugerować, że w odniesieniu do zjawiska rewiktylizacji istotniejsze znaczenie ma samo wystąpienie doświadczenia przemocy seksualnej niż jej cechy w postaci surowości. Tym samym można by uznać, że ryzyko doświadczenia wiktylizacji seksualnej w dorosłości jest podwyższone u osób wykorzystanych w dzieciństwie, przy czym charakter tego wykorzystania nie ma dla tego ryzyka dodatkowego znaczenia oraz w bardzo niewielkim stopniu wiąże się z cechami (surowością) ewentualnej rewiktylizacji. Jest to wytłumaczenie prawdopodobne, ale nie jedyne. Po pierwsze, warto brać pod uwagę, że to zagadnienie może być bardziej złożone, tj. związek surowości analizowanych doświadczeń może faktycznie istnieć, przy czym może się ujawniać wyłącznie w wybranych grupach kobiet z badanej populacji, np. grupach klinicznych. Dotychczasowe analizy poświęcone rewiktylizacji wskazują bowiem na możliwość uzyskiwania odmiennych wyników w zależności od badanej populacji (por. Muehlenhard i in., 1998). Po drugie, należy wziąć pod uwagę także czynniki związane z metodologią przeprowadzonego badania, w szczególności sposobem definiowania zmiennej surowości wykorzystania seksualnego oraz przemocy seksualnej w dorosłości. Na przykład, możliwe, że w konstrukcji tego wskaźnika uwzględniono czynniki składające się na surowość, które nie mają istotnego znaczenia w odniesieniu do rewiktylizacji, a pominięto inne, które mogłyby mieć takie znaczenie. Prawdopodobieństwo słuszności drugiej z hipotez sugeruje konieczność rewizji sposobu definiowania surowości doświadczeń przemocy seksualnej w przyszłych badaniach.

Uzyskane wyniki nie dają podstaw do wnioskowania o charakterze związku między doświadczeniem wykorzystania seksualnego w dzieciństwie a doświadczeniem przemocy seksualnej w dorosłości. Możliwe, że wpływ na nie miał nie tylko związek przyczynowo-skutkowy między wykorzystaniem seksualnym w dzieciństwie a przemocą seksualną w dorosłym życiu. Znaczenie mogły mieć bowiem także inne czynniki, takie jak związane z dostępnością wspomnień nadużyć i gotowością ich zgłaszania (na znaczenie tych czynników wskazują m.in. Fromuth [1986] Kahn, Jackson, Kully, Badger, Halvorsen [2003], a także Russell [1986]). Dokładniejsza analiza powyższego zagadnienia możliwa jest jednak wyłącznie na podstawie badań longitudinalnych.

Poczynione analizy oraz wnioski wyciągnięte na podstawie uzyskanych wyników należy traktować z ostrożnością, wynikającą z ograniczeń w zakresie metodologii przeprowadzonych badań.

Przede wszystkim należy wskazać na ograniczenie reprezentatywności badanej grupy związane ze specyfiką tematyki zrealizowanego projektu. Odpowiadanie na pytania dotyczące seksualności, w szczególności zaś przemocy seksualnej, może bowiem wzbudzać silne emocje, w tym wstyd, niepokój i lęk przed oceną. Badanie przeprowadzono w grupie osób, które – mimo prawdopodobnej aktywizacji wymienionych stanów – wyraziły chęć wzięcia w nim udziału. Nie jest to zatem grupa reprezentatywna dla całości populacji.

Kolejnym istotnym ograniczeniem jest retrospektywny charakter badania oraz oparcie się w nim wyłącznie na danych pochodzących z samoopisu. Czynniki te mogły zniekształcić uzyskany obraz badanych zagadnień. Po pierwsze, możliwe, że niektóre badane, albo ze względu na niepamięć swoich doświadczeń, albo niechęć ich ujawnienia, niezgodnie z prawdą zaprzeczyły wykorzystaniu seksualnemu w dzieciństwie lub przemocy seksualnej w dorosłości. W konsekwencji zostały nieprawidłowo przyporządkowane do grupy osób bez takich doświadczeń. Po drugie, wśród osób, które pamiętały i zadeklarowały przedmiotowe doświadczenia, również należy liczyć się z możliwością zniekształcania wspomnień.

Mimo wymienionych ograniczeń uzasadnione wydaje się wnioskowanie, że zrealizowane badania przyczyniają się do rozwoju wiedzy na temat rewiktymizacji. Po pierwsze, są to pionierskie tak obszerne badania prowadzone w populacji polskich kobiet. Po drugie, określenie samej skali zjawiska zostało uzupełnione o ocenę jej zależności od sposobu definiowania wykorzystania seksualnego oraz przemocy seksualnej. Po trzecie, badania pozwoliły na scharakteryzowanie doświadczeń rewiktymizacji w badanej grupie, tj. wskazanie częstości wystąpienia określonych rodzajów przemocy, bliskości relacji ze sprawcą, a także płci sprawcy.

Na zakończenie należy wyraźnie podkreślić, że wyniki badań uwarunkowań wiktymizacji seksualnej po stronie ofiary, w tym związane z historią jej życia, nie mogą stanowić podstawy do obwiniania kobiet za spotykające je doświadczenia przemocy seksualnej oraz zmniejszania odpowiedzialności sprawców. Wysokie ryzyko takiej interpretacji tej grupy badań było już wskazywane w piśmiennictwie (m.in. Chu, 1992; Wooley, 1996). Podejście takie jest jednak niewłaściwe nie tylko z moralnej, ale i z teoretycznej perspektywy. Prezentowane badania należy traktować wyłącznie jako umożliwiające identyfikację czynników sprawiających, że pewne kobiety są szczególnie podatne na doświadczenia wiktymizacyjne. Tym samym jego wyniki powinny służyć raczej odbarczeniu kobiet od poczucia winy – szczególnie silnego u tych z doświadczeniami wykorzystania seksualnego w dzieciństwie – za doświadczenia przemocy przy jednoczesnym zachowaniu przez nie poczucia odpowiedzialności za swoje życie (por. Chu, 1992).

Wnioski

Przeprowadzone badania pozwoliły na potwierdzenie istnienia związku między wystąpieniem wykorzystania seksualnego w dzieciństwie i przemocą seksualną w dorosłości. Po pierwsze, związek ten polega na tym, że wystąpienie wykorzystania seksualnego w dzieciństwie wiąże się z większą szansą wystąpienia przemocą seksualną w dorosłości. Siła tego związku zwiększa się wraz z zawężaniem definicji zjawiska wykorzystania seksualnego w dzieciństwie oraz przemocą seksualną w dorosłości. Po drugie, wykazano, że większe natężenie surowości wykorzystania seksualnego w dzieciństwie wiąże się z większym natężeniem surowości rewiktymizacji. Zrealizowane badania nie wskazały, by większe natężenie surowości wykorzystania seksualnego w dzieciństwie zwiększało szansę wystąpienia rewiktymizacji w dorosłości, niemniej problem ten wymaga dalszych analiz uwzględniających różne grupy badanych z doświadczeniem wykorzystania seksualnego.

Poczynione analizy wskazują ponadto na kolejne pola warte eksploracji naukowej. Należą do nich m.in. zagadnienie rewiktymizacji w grupie mężczyzn, osobowościowe i pozasobowościowe uwarunkowania rewiktymizacji na poszczególnych etapach życia, a także wpływ interwencji psychoterapeutycznych na zmniejszenie ryzyka rewiktymizacji.

E-mail autorki: izdebska@amu.edu.pl.

Bibliografia

- Arata, C. M. (2000). From child victim to adult victim: A model for predicting sexual revictimization. *Child Maltreatment*, 5, 28–38.
- Arata, C. M. (2002). Child Sexual Abuse and Sexual Revictimization, *Clinical Psychology: Science and Practice*, 9, 2, 135–164.
- Armsworth, M.W. (1990). A qualitative analysis of adult incest survivors' responses to sexual involvement with therapists. *Child Abuse and Neglect*, 14, 541–554.
- Beisert, M. (2012). *Pedofilia. Geneza i mechanizm zaburzenia*. Sopot: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Benedek, E. P., Brown, C. F. (1999). No Excuses: Televised Pornography Harms Children. *Harvard Review Of Psychiatry (Taylor & Francis Ltd)*, 7(4), 236

- Briere, J., Runtz, M. (1986). Suicidal thoughts and behaviours in former sexual abuse victims. *Canadian Journal Of Behavioural Science/Revue Canadienne Des Sciences Du Comportement*, 18, 4, 413–423.
- Briere, J., Zaidi, L.Y. (1989). Sexual abuse histories and sequelae in female psychiatric emergency room patients. *American Journal of Psychiatry*, 146, 12, 1602–1606.
- Chu, J. A. (1992). The revictimization of adult women with histories of childhood abuse. *Journal of Psychotherapy Practice and Research*, 1, 259–269.
- Classen, C. C., Palesh, O. G., Aggarwal, R. (2005). Sexual revictimization: a review of the empirical literature. *Trauma, Violence & Abuse*, 6(2), 103–29.
- Collins, M. E. (1998). Factors influencing sexual victimization and revictimization in a sample of adolescent mothers. *Journal of Interpersonal Violence*, 13, 3–24.
- Fergusson, D. M., Horwood, L. J., Lynskey, M. T. (1997). Childhood sexual abuse, adolescent sexual behaviors and sexual revictimization, *Child Abuse & Neglect*, 21, 789–803.
- Fleming, J., Mullen, P. E., Sibthorpe, B., Bammer, G. (1999). The long-term impact of childhood sexual abuse in Australian women. *Child Abuse & Neglect*, 23, 145–159.
- Fromuth, M. E. (1986). The relationship of childhood sexual abuse with later psychological and sexual adjustment in a sample of college women. *Child Abuse & Neglect*, 10, 5–15.
- Fromuth, M. E., Burkhart, B. R. (1992). Recovery or recaptulation? An analysis of the impact of psychiatric hospitalization on the child sexual abuse survivor. *Women and Therapy*, 12, 81–95.
- Gidycz, C. A., Hanson, K., Layman, M. J. (1995). A prospective analysis of the relationships among sexual assault experiences: An extension of previous findings. *Psychology of Women Quarterly*, 19, 5–29.
- Humphrey, J. A., White, J. W. (2000). Women's vulnerability to sexual assault from adolescence to young adulthood. *Journal of Adolescent Health*, 27, 419–424.
- Irwin, H. J. (1999). Violent and Nonviolent Revictimization of Women Abused in Childhood. *Journal of Interpersonal Violence*, 14(10), 1095–1110.
- Izdebska, A. (2016). *Poziom organizacji osobowości a rewiktymizacja dorosłych ofiar wykorzystania seksualnego w dzieciństwie*. Praca doktorska. Poznań: Instytut Psychologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza.
- Kahn, A., Jackson, J., Kully, C., Badger, K., Halvorsen, J. (2003). Calling it Rape: Differences in Experiences of Women Who do or do not Label Their Sexual Assault as Rape. *Psychology of Women Quarterly*, 27, 233–242.

- Kendall-Tackett, K. A., Williams, L. M., Finkelhor, D. (1993). Impact of sexual abuse on children: a review and synthesis of recent empirical studies. *Psychological Bulletin*, 113(1), 164–180.
- Kessler, B. L., Bieschke, K. J. (1999). A retrospective analysis of shame, dissociation, and adult victimization in survivors of childhood sexual abuse. *Journal of Counseling Psychology*, 46, 335–341.
- Kluft, R. P. (1989). Treating the patient who has been sexually exploited by a previous therapist. *Psychiatric Clinics of North America*, 12, 483–500.
- Koverola, C., Proulx, J., Battle, P., Hanna, C. (1996). Family functioning as predictors of distress in revictimized sexual abuse survivors. *Journal of Interpersonal Violence*, 11, 263–280.
- Lau, M., Kristensen, E. (2010). Sexual revictimization in a clinical sample of women reporting childhood sexual abuse. *Nordic Journal Of Psychiatry*, 64(1), 4–10.
- Maker, A. H., Kemmelmeier, M., Peterson, C. (2001). Child sexual abuse, peer sexual abuse, and sexual assault in adulthood: A multi-risk model of revictimization. *Journal of Traumatic Stress*, 14, 351–368.
- Mayall, A., Gold, S. R. (1995). Definitional issues and mediating variable in the sexual revictimization of women sexually abused as children. *Journal of Interpersonal Violence*, 10, 26–42.
- Messman, T. L., Long, P. J. (1996). Child sexual abuse and its relationship to revictimization in adult women: A review. *Clinical Psychology Review*, 16, 397–420.
- Messman-Moore, T. L., Brown, A. L. (2004). Child maltreatment and perceived family environment as risk factors for adult rape: Is child sexual abuse the most salient experience? *Child Abuse & Neglect*, 28, 1019–1034.
- Muehlenhard, C., L., Highby, G., J., Lee, R., S., Bryan, T., S., Dodrill, W., A. (1998). The sexual revictimization of women and men sexually abused as children: A review of the literature. *Annual Review of Sex Research*, 9, 1–47.
- Nelson, E. C., Heath, A. C., Madden, P. A. F., Cooper, M. L., Dinwiddie, S. H., Bucholz, K. K., Glowinski, A., McLaughlin, T., Dunne, M. P., Statham, J. J., Martin, N. G. (2002). Association between self reported childhood sexual abuse and adverse psychosocial outcomes: Results from a twin study. *Archives of General Psychiatry*, 59, 139–145.
- Neumann, D. A., Houskamp, B. M. (1996). A long-term sequelae of childhood sexual abuse in women: A meta-analytic review. *Child Maltreatment*, 1, 6–16.
- Nielsen, L. (1989). Victims as victimizers: Therapeutic and professional boundary issues. *Journal of Chemical Dependency Treatment*, 3, 203–226.

- Peleikis, D. E., Mykletun, A., Dahl, A. A. (2004). The relative influence of childhood sexual abuse and other family background risk factors on adult adversities in female outpatients treated for anxiety disorders and depression. *Child Abuse & Neglect*, 28(1), 61–76.
- Roodman, A. A., Clum, G. A. (2001). Revictimization rates and method variance: a meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 21(2), 183–204.
- Russell, D. (1986). *The secret trauma: Incest in the lives of girls and women*. Nowy Jork: Basic Books.
- Swahnberg, K., Wijma, B., Wingren, G., Hilden, M. (2004). Women's perceived experiences of abuse in the health care system: their relationship to childhood abuse. *International Journal of Obstetrics & Gynaecology*, 111, 1429–1436.
- Van Bruggen, L. K., Runtz, M. G., Kadlec, H. (2006). Sexual revictimization: the role of sexual self-esteem and dysfunctional sexual behaviors. *Child Maltreatment*, 11(2), 131–45.
- West, C. M., Williams, L. M., Siegel, J. A. (2000). Adult sexual revictimization among Black women sexually abused in childhood: A prospective examination of serious consequences of abuse. *Child Maltreatment*, 5, 49–57.
- Wooley, S. C. (1996). Recognition of sexual abuse: Progress and backlash. W: M. Schwartz, L. Cohn (red.), *Sexual abuse and eating disorders* (s. 191–209). Nowy Jork: Brunner/Mazel.
- Wyatt, G. W., Guthrie, D., Notgrass, C. M. (1992). Differential effects of women's child sexual abuse and subsequent revictimization. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 60, 167–173.

Revictimization in lives of polish women – child sexual abuse survivors

The article is a presentation of research devoted to the problem of the existence and nature of the relationship between the experience of sexual abuse in childhood and the experience of sexual violence in adulthood. The research was conducted on 1363 adult Polish women. The experience of sexual victimization was measured with Questionnaire of the Experiences of Sexually Abused Child (QESAC) and Questionnaire of Unwanted Sexual Experiences in Adulthood (QUSEA). Results of the study confirmed that the occurrence of sexual abuse in childhood is associated with a greater chance of sexual violence in adulthood, as well as that the greater intensity of the severity of sexual abuse in childhood is associated with greater

intensity the severity of revictimization. The study did not indicate, however, that the greater intensity of the severity of sexual abuse in childhood increased the chance of revictimization in adulthood.

KEYWORDS:

SEXUAL ABUSE IN CHILDHOOD, SEXUAL VIOLENCE, REVICTIMIZATION

Cytowanie:

Izdebska, A. (2016). Rewiktylizacja w życiu polskich kobiet z doświadczeniem wykorzystania seksualnego w dzieciństwie. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 15(2).

Artykuł jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska.